

pro festo S. Marci ac diebus Rogationum, pridie vespere recitari possint?

Resp. ad 1um Affirm. probabilius. Constat ex universali consuetudine

quam aut amplectuntur, aut probabilem dicunt, aut saltem non reprobant. E postremis istis habes Mazzotta, qui (Tr. 2. disp. 1. c. 2. q. 5.) variis sententiis recensitis, optionem lectoribus relinquit; habes Illsung (Tr. 5. disp. 1. Q. 1. art. 4. n. 35.), Reiffenstuel (Tr. 6. dist. 1. c. 2. n. 71.), Gobat (Tr. V. n. 679.), Croix (lib. 4. n. 1314.), et Sporer (Tr. Append. De Hor. Canon. c. 2. n. 140.), qui licet hanc opinionem aliis non praeferant, eam tamen permittunt sine nota, et profecto non reprobant. — E prioribus vero, qui scilicet aut ipsam absolute profitentur, aut saltem uti probabilem censent, praeter eos plures, quos allegatos superius in Nota quisque videat, addendus Viva, qui (Curs. Theol. part. 2. Q. 3. art. 5. n. 11.) scribit: *Matutinum et laudes... ex consuetudine iam recepta probabiliter recitari possunt citra veniale et absque ulla causa ab inclinato praecedenti die, videlicet duabus vel tribus horis post meridiem diei antecedentis.* Et Azor (part. 4. Tr. 10. c. 9. q. 5.): *Doctrina igitur et sententia S. Thomae illa mihi simplicior et planior videtur esse, ut Nocturnum Officium... persolvi queat a Clericis privatim, statim atque Vespertinae et Completae preces recitatae fuerint..., tribus videlicet, duabusve horis post meridiem elapsis.* Et Felix Potestas (Exam. Conf. tom. 1. part. 2. n. 459.): *In privata recitatione matutinum et laudes ex iam praescripta consuetudine licite recitari possunt duabus horis post meridiem diei praecedentis.* Et Giribaldi (Tr. 5. c. 3. n. 194.) recensitis post alios etiam illis, qui volunt, posse recitari hora secunda post meridiem, subdit (n. 195.): *Probabiliter autem quilibet ex dictis Auctoribus putat, eo tempore ab ipsis assignato...*

licitum esse matutinum persolvere. Et Babenstuber (Tr. 5. disp. 2. art. 3. n. 111): *Nonnulli apud Tamburini existimant, licitum esse recitare tribus horis ante occasum solis: alii tribus horis post meridiem: alii inter tertiam et quartam pomeridianam; alii hora secunda post meridiem. Iudico cum eodem Tamburino has omnes sententias esse probabiles, et quemlibet posse amplecti, quam maluerit.* Et Trullench (lib. 1. cap. VII. dub. 18. n. 9.), postquam attulit Sanchesium asserentem, quocumque die anni recitantem matutinum diei crastini hora secunda post meridiem, etiamsi nondum recitaverit Vesperas et Completorium, satisfacere praecepto; et... existente causa nullo modo peccare, subdit: *Libenter admitto propter rationem dictam.* Et Roncaglia (Tr. 5. Q. 2. cap. 5. q. 4.): *Omissis tot diversis opinionibus, mihi valde probabilis est ea opinio, quae affirmat, recitari posse hora, qua primae vesperae dicuntur. Ratio est, quia tunc incipit dies festus crastinus... Praeterea nullum inconveniens est, si dum iam incepta est crastina dies festa, anticipetur matutinum illius diei.* Allegationes autem, quas subiicit, Sanchesii et Antonii a Spiritu Sancto satis explicant horum verborum sensum. Allegatis autem tum nunc, tum in superiori Nota, addendi pro eadem sententia veniunt Neusser, et Iosephus Angles, apud Gobat (l. c.) et Sporer (l. c.), tum etiam Narbona, Verricelli, et Bassaeus apud Giribaldi (l. c.), et Leandrum (disp. 4. q. 93.) et Concina (In Dec. lib. 2. disp. 2. c. 9. §. 8. q. 4.) post Leandrum adducit et Acacium.

Sunt 3° denique, qui aliam sectantes opinionem, impugnandam praemissam assumunt, quae hora secunda post meridiem

necnon ex Rubricis quae sic habent: *Dicto Benedicamus Domino, absolute incipit Matutinum defunctorum.* Ergo cum Matutinum Octavae festi Omnium Sanctorum soleat aut certe possit anticipari, consequenter etiam anticipari potest Matutinum defunctorum.

Negant aliqui cum Lacroix, innixi Decreto S. Congr. Rit. Sed Decretum illud iuxta S. Lig. n. 174., videtur respicere tantum recitationem in choro.

Resp. ad 2um Neg. Ratio est, quia Litaniae affixae sunt diei nec per se videntur coniungi cum Matutino et Laudibus. Insuper supplent assi-

recitari matutinum posse concedit. Verum qui S. Alphonso praecesserit in hac sententia oppugnanda, neminem huc usque reperire licuit praeter Danielem Concina. Nam nec septem alii, quos S. Alphonso addit, nec alii plures, quos alii diligentissime collegerunt, hanc specialem quaestionem attingunt.

Hisce inspectis, aequus lector iam iudicet, num reprehendus foret Gury, quod dixerit, *probabilitate carere non videri* opinionem istam, quam alioquin tot Doctores aut plane admiserunt, aut saltem censuerunt probabilem, et quam nemo re ipsa impugnavit, nisi Concina et post eum S. Alphonso, qui tamen prius ipsam uti probabilissimam defenderat. Quod vero spectare potest ad rationem a S. Alphonso allatam, nunc satis sit animadvertisse, non esse eam rationem aliquam abstrusam, quae non in omnium oculos facile incurreret. Et si quidem tot tantique doctores facto ipso ostenderunt, se nullatenus illa permoveri, iam et aliis demum venia datur, ut existiment, non eiusmodi eam rationem esse, quae controversiam dirimat.

Frustra vero obiicies: Ecclesia concessit quibusdam Ordinibus Religiosis privilegium recitandi cum rationabili causa matutinum hora secunda post meridiem.. Hoc vero privilegium inutile esset, si, vi iuris communis, id cuique clerico liceret. Audi Suarez (De Relig. Tr. 4. lib. 4. c. 17. n. 12.): *Hoc argumentum infirmum est quia multa in privilegiis conceduntur, non quia necessaria sunt, sed quia petuntur vel propter timorem seu*

scrupulum, vel ob dubitationem ex variis opinionibus ortam removendam, vel quia quod petitur, ex rigore iuris non licet et pendet ex consuetudine: quae incerta et varia esse potest. Et eandem difficultatem quoad horam secundam iam sic solverat Diana (tom. 3. Tr. 6. res. 54. n. 3.): *Dices: Pontifices concedunt privilegia, ut matutinum possit recitari duas horas post meridiem. Ergo. Respondeo, qui petunt hoc privilegium, signum est, quod tenent contrariam sententiam, et multa petuntur a Pontifice ad maiorem cautelam, et propter scrupulum: sed non ex his sequitur, citatam Doctorum sententiam non esse probabilem, nec sequi posse.*

(*) En duplex responsum s. R. C. quaesitum est: *quanam hora liceat incipere privatim recitationem matutini cum laudibus vespere diei praecedentis.* Responsum est: *Privatam recitationem matutini cum laudibus diei subsequenter incipi posse, quando sol medium cursum tenet inter meridiem et occasum.* 16. Martii 1876.

Rursus quaesitum est: *an praedicta responsio ita intelligenda sit, ut ille non satisfaceret obligationi suae, qui matutinum cum laudibus vespere diei praecedentis recitasset, priusquam sol medium cursum teneret inter meridiem et occasum.* Responsum est: *Consulantur probati Auctores.* 13. Iul. 1883. Atqui probatos Auctores nec paucos protulit Ballerini.

stentiam ad processionem, quae omnino diei est affixa. Praeterea si festum S. Marci transferatur, non debent transferri Litaniae; ergo Matutino non inhaerent, nec ullam connexionem cum illo habent. — S. Lig. n. 174. Quær. 3°. — Lacroix.

1017. — QUAER. 7° *An praevidens impedimentum recitandi Officium ipsa die obligationis, teneatur recitare Matutinum et Laudes vespere vigiliae?*

Resp. Neg. Ratio est, quia licet Matutinum et Laudes recitari possint pridie, non tamen debent (24). Ergo obligatio stricta non urget ante mediam noctem sequentem. Ergo stante impedimento a media nocte ad mediam noctem, tollitur obligatio.

1018. — QUAER. 8° *Quanam hora incipi possit recitatio Vesperarum mane tempore Quadragesimae?*

Resp. Dicunt Salmanticenses, tract. 16. c. 3. n. 15., Vesperas in Quadragesima recitari ab hora undecima posse, seu una hora ante meridiem (25). Regula autem generalis est, Vesperas privatim recitari posse eadem hora qua in choro recitari solent. Porro in choro recitari debent post Missam conventualem et Nonam. Hora autem Missae ex consuetudine locorum pendet.

Caeterum nulla adest obligatio Vesperas recitandi ante meridiem, sed est merum privilegium, quo nemo uti tenetur. Completorium autem praedicto privilegio non gaudet; unde etiam per Quadragesimam post meridiem recitandum est.

II. Quoad locum et situm.

1019. — 1° *Quoad locum.* Officium chori in ipso loco ad hoc destinato, seu in choro vel in Ecclesia recitari debet. Officium vero, si recitetur privatim, dici potest in omni loco, sive in oratorio, sive domi, sive rure, aut etiam in via deambulando, aut iter agendo, dummodo locus attentioni requisitae sit congruus et devotionem non impediatur. — S. Lig. n. 179.

2° *Quoad situm.* Privatim recitari potest Officium omni situ decenti sive genibus flexis, sive stando, sive sedendo, sive deambulando. Ita praxis universalis, cui concinunt omnes Theologi.

(24) Nimirum vi dumtaxat privilegii, concessum est, ut pridie matutinum recitari possi. Atqui generalis regula est, neminem ad utendum privilegio aliquo teneri.

(25) Quoad horam recitandi qualemcumque demum officii partem, non praeterendum illud est, quod habet S. Al-

phonsus (lib. 4. n. 173.): *Ut quis licite possit anticipare vel postponere debitum tempus horarum, sufficit quaevis causa utilis vel honesta, ... maior devotio, sive quies, tempus aptius ad studendum et simile.*

1020. *Quaesita.* — QUAER. 1° *An liceat recitare Officium decumbendo in lecto?*

Resp. Neg., seclusa rationabili causa; talis enim situs aliquam sapit irreverentiam. Idem etiam dicendum est de quolibet alio eiusmodi situ. Attamen haec irreverentia nunquam peccatum veniale excedit. — Sic Conc. et Viva apud S. Lig. n. 179. Quaecumque autem causa mediocris ab omni culpa excusabit, v. gr., morbus aut infirmitas quaelibet, dolor capitis, defatigatio, vel si quis nocte dormire nequeat, Officium recitare posset, quin surgere teneretur.

QUAER. 2° *An liceat Officium recitare in curru vel equo?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia id nulla lege prohibetur; nec aliunde obstat attentioni, nec reverentiae orationi debitae, etiamsi alii essent itinerantes et simul confabulantes. Id enim obtinuit generalis etiam piorum consuetudo. — *Ita communiter.*

1021. — QUAER. 3° *An sit culpa non servare rubricam, ex qua preces quaedam genibus flexis sunt recitandae?*

Resp. 1° Neg., si agatur de recitatione *extra chorum*; quippe ex consuetudine et communi interpretatione haec rubrica solum chorum respicit. Idem dicendum de signo crucis, et de aliis signis in choro usitatis. Haec quidem laudabiliter fiunt in privata recitatione, sed citra culpam omituntur. — S. Lig. (26) n. 179. *et alii communiter.*

Resp. 2° Si agatur de recitatione *in choro, controversatur.* Affirmandum videtur, quia rubrica aliquid praescribens, praeceptum imponit (27). Attamen talis omissio nunquam culpam venialem excedere potest. — S. Lig. *ibid.*, etc.

QUAER. 4° *An sit peccatum Breviarium recitare in loco indecenti?*

Resp. Probabilius negandum *per se* videtur, nisi locus attentioni debitae obsesset, v. gr. ob populi frequentiam, strepitum, etc.; secus enim indecens foret orare in loco indecenti, quod falsum est, siquidem, cum Deus sit ubique, etiam ubique orari et adorari potest, ut patet ex Apost. 1. *Tim.* 2. 8.: *Volo viros in omni loco orare.* — S. Lig. n. 179. — Lacroix, n. 1320., *et alii* contra nonnullos, qui dixerunt adesse peccatum veniale, quod hoc aliqua irreverentia non careat.

(26) S. Alphonsus utique de situ deserit; de signo autem crucis nihil habet.

(27) Quod rubrica quidpiam praescribens, eo ipso praeceptum presso sensu

acceptum imponat, est opinio, cui quidam adherent, quidam vero minime; quia rubricas alias *praeceptivas* distinguunt, alias *directivas*.

PUNCTUM III. — *De modo horas recitandi.*

Horae sunt recitandae 1° ordine praescripto; 2° cum debita pronuntiatione et devotione.

I. *Quoad ordinem.*

1022. — Duplex est ordo servandus in Breviarii recitatione, scilicet ordo Officiorum et ordo Horarum. 1° Ordo Officiorum describitur in calendario festorum et in rubricis pro illorum translatione, ubi plura simul concurrant. 2° Ordo Horarum ille est, qui in Breviario exponitur, nempe ut recitetur primo loco *Matutinum* cum *Laudibus*, deinde subiungantur Horae parvae, idest *Prima*, *Tertia*, *Sexta*, *Nona*, et tandem sequantur *Vesperae* cum *Completorio*.

1023. **Quaesita.** — 1° *An praeepto recitandi Horas satisfaciat, qui ex errore vel inadvertentia aliud Officium pro Officio diei recitat?*

Resp. Affirm. (28). Ratio est, quia Ecclesia non praesumitur velle aliquem uno die bis ad hoc onus obligare, et quia substantia recitationis satis servata est. Hinc axioma vulgare, quod veluti regula in hisce adiunctis habetur: *Officium pro Officio valet*. Nulla igitur est obligatio, completa recitatione, aliud Officium recitandi. — *Ita communiter.* — S. Lig. n. 161. Quær. 3° — Lacroix n. 1351. — Idem dicendum etiam de quavis parte Officii iuxta axioma; *Error corrigitur, ubi deprehenditur.*

Consilium tamen est, inquit *Laymann* cum *aliis*, non vero obligatio, subiungere propria Officii omisi. Sed quando Officium esset notabiliter brevius, v. gr. Officium Sancti alicuius pro Officio Dominicae, fieri debet compensatio recitando novem Psalmos ex 1° Nocturno. — S. Lig. *ibid.* (29).

1024. — **QUAER.** 2° *Si quis ex errore recitaverit aliquam partem tantum Officii indebiti, et ad errorem advertat, an possit proseguere inceptum Officium, an vero teneatur recitare reliqua de Officio diei?*

Resp. Iuxta communem sententiam Theologorum datur libertas. Po-

(28) Sic errantem, potiusquam satisfacisse, a penso bis persolvendo excusari dixeris.

(29) S. Alphonsus (lib. 4. n. 161. q. III.) rem non sic absolute definit, sed mere haec habet: *Rationabiliter advertit Tournely cum Laymann, Bonac. etc., quod si dictum fuerit officium notabiliter brevius, puta officium Sancti loco dominicae, debet fieri compensatio, recitando novem psalmos ex primo nocturno.* Ergo S. Alphonsus solum refert quorun-

dam sententiam, ceu rationabilem. Sed neque perfecte haec sententia ibi refertur. Nam *Laymann* mere opinando eam insinuat (lib. 4. Tr. 4. cap. 5. n. 5.) inquit: *Obligatus esse videris ad aliquam compensationem faciendam.* Nec aliter *Suarez* (*De Relig.* Tr. 4. lib. 4. cap. 23. n. 15.): *Quamvis necessarium videatur aliquam compensationem facere, si potest, intra eundem diem.* Adde *Laymannum* (l. c.) id affirmasse de errore *praesertim culpabili.*

test igitur vel proseguere, vel reliqua recitare de Officio debito, finito tamen Psalmo, vel oratione. Attamen melius est Officium mutare iuxta multos, qui statuunt hanc regulam: *Error corrigitur, ubi deprehenditur.* Sed hoc est ex mero consilio, non vero ex praeepto. — S. Lig. n. 161. quær. 5°. — Lacroix, n. 1255. — *Tambur.*, etc.

1025. — **QUAER.** 3° *An cum iam dixeris unum Officium pro altero, possis Officium omissum recitare die, qua occurreret Officium iam a te recitatum?*

Resp. Neg. Sed Officium recitatum iterum est recitandum. Ratio est, quia Ecclesia tunc solum praescribit Officium transferri, quando non recitatur propter Dominicam vel Officium maius; insuper adest obligatio se conformandi cum ritu communi Ecclesiae (30). — *Sic Lugo, Resp. Mor.* lib. 5. dub. 8. Hoc dicit *probabilius* S. Lig. n. 161.; sed ut moraliter certum habendum est, ex Decreto *S. R. Congr. die 17. Junii 1674.*, apud *Gardellini*, n. 2634. (Ed. III.).

1026. — **QUAER.** 4° *An vel quomodo peccet, qui scienter aliud Officium pro Officio diei recitat?*

Resp. 1° Nullum peccatum facit, si rationabili de causa id faciat, v. gr. si Officium proprium habere facile nequeat, vel si charitatis causa recitet cum socio Officium diversum dicente, modo Officium illud sit a S. Sede approbatum, et sit aequale vel fere aequale; imo sola ratio societatis sat rationabilis apparet, ait S. Lig. n. 161.

Resp. 2° Seclusa ratione, erit quidem peccatum, sed veniale tantum, si Officium in aequale aut fere aequale mutetur, quia satisfit obligationi quoad substantiam, modo tamen raro fiat (31). — S. Lig. *ibid.* — *Roncaglia*, — *Sporer*, etc., contra *alios*, qui dicunt semper esse mortale.

Resp. 3° Si officium notabiliter brevius recitetur, grave peccatum est, quia tunc non satisfit substantiae obligationis. Patet tum ex natura rei, tum ex prop., 34^a ab *Alexandro VII* damnata quae sic sonat: *In die Palmarum recitans Officium Paschale satisfacit praeepto.*

1027. — **QUAER.** 5° *Quale sit peccatum ordinem invertere in recitatione Horarum?*

Resp. 1° In recitatione *privata* nunquam excedit veniale, quia talis ordinis inversio gravem deformitatem non continet; ordo enim servandus non est, nisi sub praeepto secundario et tanquam circumstantia minoris, momenti. Si autem ex aliqua iusta causa ordinem mutes, v. gr. ad reci-

(30) Hanc tamen obligationem gravem non esse, satis ea evincunt, quae disserit S. Alphonsus (lib. 4. n. 161. QQ. III. et IV.).

(31) Sententiam, quae apponit istam

conditionem — *modo raro fiat.* — S. Alphonsus (lib. 4. n. 161. Q. III. in fin.) *aequorem* dicit; sed addit, *satis probabilem* esse sententiam, quae istam conditionem seu restrictionem non admittit.

tandum cum socio, qui iam ulterius in recitatione processit, omni prorsus culpa carebis. Dicunt quidam, inversionem ordinis esse peccatum mortale, si frequenter fiat; sed *probabilius* negandum est cum S. Lig. n. 169.

Resp. 2° In recitatione *publica, controvertitur*, utrum sit peccatum grave, necne, invertere ordinem aut mutare tempus Horarum. Alii *affirmant*, si inversio vel temporis mutatio sit notabilis, nec adsit causa excusans. Ratio est, quia Canones pluries repetunt, Horas statutis temporibus esse recitandas. — Azor, etc. — *Negant* vero alii, quia huiusmodi circumstantia non pertinet ad praecepti substantiam, sed est mere accidentalis. Utraque sententia probabilis est; sed secunda probabilior, quia de gravi praecepto non constat. — Ita S. Lig. n. 171.

1028. — QUAER. 6° *Quaenam sit causa Horarum ordinem invertendi?*

Resp. Quaelibet causa rationabilis excusat. Possunt autem assignari sequentes, scilicet 1° si inviteris ab amico ad aliquam Horam cum ipso recitandam, et tu Horam praecedentem aut praecedentes nondum recitaveris 2° si mane non habeas Breviarium ad manum, nec commode possis expectare, tunc posses ex Diurnali, quod habes, recitare Horas diurnas, postea Matutinum recitaturus; 3° si non habeas Lectiones ad manum, potes recitare Psalmos Matutini et Laudum, imo et reliqua, dilatis Lectionibus; 4° si venias ad chorum Hora iam incepta, potes pergere cum aliis, et postea quae ommissa sunt, supplere. Item si venias ad chorum una Hora iam absoluta, potes cantare cum choro posteriorem, et postea supplere priorem. — Ita S. Lig. n. 170. — Lacroix, n. 1309. et 1311., et alii communiter.

1029. — QUAER. 7° *An sit peccatum dicere Matutinum diei sequentis ante absolutum Officium diei praesentis?*

Resp. Est quidem peccatum, ait Lacroix, n. 1315., sed veniale tantum, si absque causa fiat. Sed neque constat esse veniale, cum Officium unius diei nullum ordinem habere videatur cum Officio alterius diei. Iuxta sententiam autem, quae tenet esse peccatum veniale, sufficiens causa est incipiendi Matutinum diei sequentis, antequam Officium diei praesentis absolveris, si ab alio rogeris, ut Matutinum diei sequentis cum ipso recites; et generatim omnis causa sufficiens ad inversionem ordinis inter Horas eiusdem diei, sufficeret etiam in praesenti casu. — Lacroix, n. 1315.

1030. — QUAER. 8° *An peccet, qui non recitat commemorationes iuxta ordinem per rubricam assignatum?*

Resp. Negant plures, quia Rubrica illa mere directiva videtur, sicut eae quae situm corporis, vel signa crucis respiciunt. Imo idem dicunt de ordine servando inter commemorationes in Missa. Sed hoc saltem

ultimum negandum est, quia omnes Rubricae in Missa servandae sunt praeceptivae, ut dicit S. Lig. lib. 6. n. 399. (32).

II. Quoad pronuntiationem.

1031. — Pronuntiatio debet esse vocalis, integra, continuata.

1° *Vocalis.* Officium recitari debet voce, et quidem distincta; non autem sufficit ut sola mente legatur, aut tantum oculis percurratur; nec satis est, si recitetur gutture vel intra dentes, aut syncopando, linguave titubante abbreviando. Ratio est, quia oratio proprie *vocalis* praecipitur; porro non censetur proprie *vocalis*, nisi voce distincta fiat. — Ita omnes.

2° *Integra.* Officium integre recitari debet: ad integritatem autem pertinent *Pater, Ave, Credo*, in principio et fine Horarum, prout in Rubricis adnotatur. Non tamen pertinent ad integritatem Officii orationes *Aperi Domine* et *Sacrosanctae*; sed solum ex consilio recitantur.

3° *Continuata.* Quaecumque notabilis interruptio intra unam Horam si absque ulla causa fiat, culpa non caret; sed peccatum veniale non excedit. — S. Lig. n. 166.

1032. *Quaesita.* — QUAER. 1° *An recitans Officium debeat se audire ut satisfaciat?*

Resp. Neg. probabilius. Ratio est, quia non praecipitur auditio, sed tantum recitatio, id est verborum pronuntiatio, quae dicitur vocalis: sufficit igitur, si ille, qui recitat, conscius sibi sit, se verba pronuntiare. — Laymann, Spor., Salm., et hoc dicit sat *probabile* S. Lig. n. 163. contra alios.

1033. — QUAER. 2° *Quaenam sint causae iustae Officium interrumpendi?*

Resp. Quaelibet causa rationabilis sufficit ad Horam quamcumque interrumpendam; praesertim autem adnumerantur causae sequentes: 1° quaelibet utilitas propria vel aliena, quae sine aliquo incommodo differri non possit; 2° ratio urbanitatis vel charitatis, aut ratio exequendi mandata Superiorum; 3° si excipienda sit confessio alicuius, qui non

(32) S. Alphonsus proposita quaestione, *an rubricae missalis sint tantum directivae, sive de consilio ad instruendum, vel sint praeceptivae obligantes ad culpam*, respondet, quatuor adesse Doctorum sententias. Proinde existimandum non est, opinionem, quam S. Alphonsus praefert, atque A. hic proponit, unicum esse, quam sequi liceat.

Et quidem quoad orationes idem S. Alphonsus (lib. 6. n. 412.) haec scribit: *Probabiliter dicunt Concina et Croix cum Pasqualigo, quod licet satius sit servare rubricam, non tamen est vetitum ex aliqua causa vel devotione addere unam collectam. Adduntque Gobat, et Pescara, hoc fieri posse etiam in festo secundae classis.*

libenter expectet; 4° si velis aliquid agere aut adnotare, ut tollas distractionem sive sollicitudinem, v. gr. ne obliviscaris, etc., modo tamen non frequenter fiat; quia frequens interruptio ob hanc causam aliqua irreverentia non caret; 5° licite etiam potest recitationi interici aliqua brevis oratio, vel aliquis prius cordis affectus. Non tamen liceret meditandi gratia in istis diutius et frequenter immorari, quia ratio recitationis seu orationis vocalis non satis servaretur; item si vocalis oratio longior et minime pertinens ad Officium diceretur; pars enim notabilis adderetur Horis, quod esset veniale utpote contra formam praescriptam. — S. Lig. n. 168. — Salman., tr. 16. c. 3. n. 4. — Lacroix, n. 1307., et alii communiter (33).

1034. — QUAER. 3° An Matutinum separari possit a Laudibus?

Resp. Affirm., iuxta communem sententiam. Sic enim S. Lig. n. 167.: *Commune est quod Matutinum potest a Laudibus separari sine ulla causa, ut dicunt Salm., Bonac., Concin., Suar., Sanch., Navarr., Lacroix, Less.* Tunc autem, finito Matutino, dicendum est *Pater noster*, ut fieri debet post quaecumque Horam.

1035. — QUAER. 4° An Nocturni separari possint sine causa?

Resp. Affirm., Constat ex universali consuetudine, cui nulla lex apponi potest. Imo olim ex praxi Ecclesiae separabantur, cum in variis noctis horis recitari solerent. Quare igitur nunc separari non possent? — Ita Salmant. et alii communiter contra alios. Imo dicunt non pauci, etiam sine causa speciali intervallum trium horarum interponi inter singulos Nocturnos posse. Si autem adsit *iusta causa*, cuius gratia Nocturni separari debeant, intervallum illud pro ratione illius causae protrahi etiam potest. — Ita Busemb., Bonac., Salm., Viva, quorum sententiam merito *probabilem* appellat S. Lig. n. 167.

1036. — QUAER. 5° An vel quomodo ille peccet, qui recitato uno vel altero Nocturno in vigilia, reliquam Matutini partem tota nocte interiecta recitat?

Resp. 1° A peccato mortali semper eximendus est, quia substantiae praecepti satisfacit. Ex generali enim regula tradita a S. Lig. n. 168., et ab aliis communiter, praecepti substantiae satisfacit, quoties Officium integre recitatur in die naturali, vel ecclesiastico, ita ut nunquam peccatum veniale tunc excedatur, quantacumque interruptio etiam sine causa intercedat. Ergo casus praesens excludi non debet.

Resp. 2° A peccato veniali excusandus etiam ille erit, qui rationabili de causa id peragit, v. gr. si Officium sit valde productum, ut Officium

(33) Nemo ex auctoribus hic allegatis reprehendit alias orationes forte inter sermonem iniicit de meditatione non mixtas, nisi hae addantur tamquam Officii interserenda recitationi officii: itemque nemo partes.

Dominicae, et recitato primo Nocturno sit valde defatigatus, vel somno obrutus, etc. Ratio ex dictis sequitur; siquidem iusta de causa interruptio quaelibet licita est. Reuter, *de Horis can.* n. 262.

1037. — QUAER. 6° An vel quatenus repetenda sit aliqua Hora propter notabilem interruptionem interpositam?

Resp. 1° Hora integra nunquam est repetenda, etiamsi interruptio absque iusta causa interposita fuerit. Ratio patet ex modo dictis. Insuper singuli Psalmi, singulaeque Lectiones vel Orationes suam completam significationem habent, et satis uniuntur per intentionem continuandi.

Resp. 2° Imo *per se* loquendo, nihil est necessario repetendum, etiamsi interruptio in medio Psalmo fiat, modo non sit in medio versiculo, vel in media oratione, quia etiam singuli versiculi suam particularem significationem habent. — S. Lig. n. 168., et alii communiter, contra aliquos.

QUAER. 7° An in recitatione Officii liceat aliquid ex devotione miscere vel apponere?

Resp. Neg., quia in Officiis nihil est addendum vel immutandum, nisi a Sede Apostolica fuerit concessum. — Sic S. Cong. Rit. die 10 Iunii 1690 (34).

1038. — QUAER. 8° Ad quid teneatur ratione pronuntiationis, recitans Horas cum socio, vel cum choro?

Resp. Ad satisfaciendum obligationi requiritur, 1° ut recitatio alternis versibus fiat. Si autem plures quam duo recitent, debet, facto duplici choro, alternatim recitari, quia hic modus Ecclesiae consuetudine admittitur; 2° dicantur versus successive, et non simul; nec unus resumat, antequam alter suum expleverit; 3° quae ab uno dicuntur, ab aliis audiantur, ut communicent, et fiat una oratio moralis. Non tamen necesse est, ut audientes submissa voce partem aliorum pronuntient. — Ita communissime. — S. Lig. n. 162.

QUAER. 9° An satisfacias, si recites Horas cum laico, aut alio non obligato, aut cum distracto, vel non attento?

Resp. Affirm. ad omnia. Ratio est, quia haec non impediunt, quominus tu recites Horas iuxta morem Ecclesiae. Defectus obligationis, vel attentionis ex parte alterius, tuam recitationem non immutat, nec vitiat. Ergo si socius sit obligatus, et non attendat, ipse non satisfacit, non communicando tecum; sed non impedit, quominus tu cum eo communices, si recte pronuntiet, et recte audias. — Lacroix n. 1295.

1039. — QUAER. 10° An tenearis repetere, quae recitasti cum imperfecta, seu mutilata pronuntiatione?

Resp. 1° Affirm., si mutilatio sit valde notabilis, ita ut sensus verborum sit corruptus et destructus; idque valet, etiamsi involuntarie feceris,

(34) Intellige, nihil addendum ceu partem Officii. Vid. sup. n. 1033. q. 2.